

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi
b.t. atvinnuveganefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 12. mars 2018

1802090SA GB
Málalykill: 00.63

Efni: Umsögn um þingsályktunartillögu um uppbyggingu flutningskerfis raforku, 179. mál

Vísað er til tölvupósts frá nefndasviði Alþingis, dags. 26. febrúar sl., þar sem óskað er eftir umsögn um tillögu um stefnu stjórnvalda um uppbyggingu flutningskerfis raforku, sem lögð er fram á Alþingi af ráðherra orkumála, með vísan til 39. gr. a. í raforkulögum nr. 65/2003. Er stefnunni ætlað að tryggja aðkomu löggjafans að mótun kerfisáætlunar Landsnets.

Málið var tekið fyrir á fundi Skipulagsmálanefndar Sambands íslenskra sveitarfélaga sem haldinn var 12. mars sl. Nefndin, sem er ráðgefandi fyrir stjórn og starfsmenn sambandsins, tekur undir þær ábendingar sem fram koma í umsögninni.

Almennt um tillöguna

Samkvæmt 39. gr. a. í raforkulögum er þeirri stefnu, sem hér er lögð fram til samþykktar, almennt ætlað að gilda til fjögurra ára í senn. Í C-lið tillögunnar kemur hins vegar fram það frávik frá lagaákvæðinu að stefnan skuli tekin til endurskoðunar á vorþingi 2019. Í endurskoðaðri tillögu verði nánar kveðið á um viðmið og meginreglur varðandi lagningu raflína, til lengri tíma, m.a. með áherslu á að hve miklu leyti nýta skuli jarðstrengi með hagkvæmum hætti. Í tillögunni segir jafnframt að þar til framangreindri endurskoðun er lokið skuli gilda þau viðmið og meginreglur um lagningu raflína sem fram koma í þingsályktun nr. 11/144 um stefnu stjórnvalda um lagningu raflína.

Að áliti sambandsins eru ágæt rök færð fram fyrir fyrirhugaðri endurskoðun stefnunnar og er jákvætt að ráðuneytið hyggist leggja kapp á að skoða nýtingu jarðstrengja við uppbyggingu flutningskerfisins.

Rétt þykir að taka fram að ekkert samráð var haft við Samband íslenskra sveitarfélaga um orðalag þingsályktunartillögunnar þótt til þess hafi verið tilefni, ekki síst varðandi 4. og 9. töluliði A-hluta stefnunnar, sem sérstaklega verður fjallað um í þessari umsögn. Ekki var heldur haft samráð við sambandið um mat á áhrifum tillögunnar en eins og bent er á í þessari umsögn getur tillagan haft áhrif á skipulagsvald sveitarfélaga.

Fyrri afstaða sambandsins um flutningskerfi raforku

Í umsögn sambandsins til Alþingis, dags. 8. desember 2014, um stefnu stjórnvalda um lagningu raflína, er lýst þeirri almennu afstöðu sambandsins að mikilvægt sé að fram fari yfirveguð og málefnaleg umræða um það hvort og í hvaða tilvikum jarðstrengir geti verið raunhæfur valkostur í stað loftlína. Brynt sé að þessi umræða snúist ekki um „annaðhvort eða“ heldur verði viðurkennt að jarðstrengir geti við ákveðnar aðstæður verið heppileg lausn m.a. til þess að draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum og tryggja betur öryggi við

ákveðnar aðstæður heldur en loftlínur. Stefnumörkun um þetta mikilvæga málefni þurfi einnig að taka mið af þeirri tæknipróun sem er að eiga sér stað við framleiðslu jarðstrengja, sem leiðir til þess að þeir verða með tímanum sífellt álitlegri valkostur. Einnig þurfi að hafa hliðsjón af annarri stefnumörkun, s.s. landsskipulagsstefnu, stefnu um uppbyggingu ferðapjónustu, náttúruverndaráætlunum o.s.frv.

Í fyrrgreindri umsögn sambandsins er jafnframt gagnrýnt að á hafi skort að við gerð þeirrar tillögu, sem þá var til umsagnar, hafi ekki verið gerð tilraun til þess að tengja stefnuna við aðra stefnumótun stjórnvalda, hvort sem um er að ræða landsskipulagsstefnu eða aðrar áætlanir. Sú athugasemd virðist einnig eiga við um þá tillögu sem hér er til umfjöllunar og er tilefni til þess að benda á að í athugasemdum er til dæmis ekkert fjallað um samspil tillögunnar við gildandi áætlanir um landnotkun.

Um A-lið tillögunnar – Áherslur til lengri tíma

Hægt er að taka undir flestar þeirra áherslna sem fram koma í tillögunni en sérstaklega lýsir sambandið sig sammála eftirfarandi grundvallaratriðum við uppbyggingu á flutningskerfi raforku:

- ✓ Flutningskerfi raforku er hluti af grunninnviðum samfélagsins, með sambærilegum hætti og samgöngu- og fjarskiptainviðir, og ein af mikilvægum forsendum fjölbreyttrar atvinnu- og byggðapróunar.
- ✓ Tryggja ber að flutningskerfið geti á hverjum tíma mætt þörfum raforkunotenda og stuðlað að þeim þjóðhagslegu markmiðum sem fram koma í raforkulögum.
- ✓ Treysta skal flutningskerfið betur, tengja betur lykilsvæði og tryggja afhendingaröryggi raforku um land allt.
- ✓ Skoða skal að hve miklu leyti megi nýta jarðstrengi með hagkvæmum hætti við uppbygginguna.
- ✓ Gæta skal jafnvægis milli efnahagslegra, samfélagslegra og umhverfislegra áhrifa við uppbygginguna.
- ✓ Styrking og uppbygging á flutningskerfinu skal miða að því að auka afhendingaröryggi raforku á landsvísu með sérstakri áherslu á þau landsvæði sem búa við skert orkuöryggi. Þá skulu möguleikar til fjölbreyttrar atvinnusköpunar á landsvísu hafðir að leiðarljósi við uppbygginguna.
- ✓ Tryggja skal að flutningskerfið mæti þörfum fyrir aukin orkuskipti í samgöngum og haftengdri starfsemi, m.a. að því er varðar innviði fyrir rafbíla, notkun raforku í höfnum og raforku til fiskimjölsbræðslna.
- ✓ Við val á línuleið fyrir raflínur skal forðast að raska, nema brýna nauðsyn beri til, friðlýstum svæðum og svæðum sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt ákvæðum laga um náttúruvernd.
- ✓ Við uppbygginguna skal tryggja, eins og kostur er, hagkvæmt flutnings- og dreifiverð til allra raforkunotenda.
- ✓ Leita skal leiða til að draga úr sjónrænum áhrifum með þróun nýrra flutningsmannvirkja sem falla betur að umhverfinu og velja stæði þannig að

sjónræn áhrif eða önnur umhverfisáhrif séu sem minnst. Leitast skal við að raska ekki ósnortnu svæði ef aðrar lausnir koma til greina.

- ✓ Jarðstrengi skal svo sem kostur er leggja meðfram vegum.
- ✓ Nýta skal núverandi línustæði við lausnir á aukinni flutningsþörf ef aðstæður leyfa, með endurbyggingu og/eða spennuhækkun, fjölgun eða stækkun leiðara á línnum eða öðrum þekktum aðferðum.
- ✓ Afhendingaröryggi raforku skal metið við valkostagreiningu, sem og kostnaður við að tryggja það.

Atriði sem þarfnast sérstakrar umræðu

Að áliti sambandsins er nauðsynlegt að við umfjöllun um tillöguna verði rætt og greint sérstaklega hver geti orðið áhrif 2. málslíðar 4. töluliðar tillögunnar, en þar segir:

- Ekki verði ráðist í línulagnir yfir hálendið.

Ljóst má vera að þessi áhersla getur reynst mjög takmarkandi og í umsögn Eypings kemur fram að landshlutasamtökin telji óásættanlegt að línulagnir yfir miðhálendið séu útilokaðar. Einnig er í umsögn Fljótsdalshéraðs réttilega bent á að línulagnir á láglendi geta í ýmsum tilvikum haft meiri umhverfisáhrif en á hálendi. Að áliti sambandsins er nauðsynlegt að fyrir liggi skýr afstaða frá Landsneti og helstu framleiðendum raforku um áhrif þessarar stefnu á möguleika þeirra til þess að flytja raforku á öruggan og hagkvæman hátt milli landshluta. Eins og kunnugt er hefur Landsnet fram til þessa talið hálendislínu vera nauðsynlegan þátt í framtíðaruppbyggingu flutningskerfisins. Gangi þau áform ekki eftir þarf að veita skýr svör um á hvern hátt verði frekar hægt að tryggja grundvöll flutningskerfisins þannig að það þjóni öllum landsmönnum.

Líkt og bent er á í umsögn Samtaka sunnlenskra sveitarfélaga er orðalag þessa áhersluatriðis alls ekki nægilega skýrt og kann m.a. að vera opið til túlkunar hvort bann við línulögnum nái eingöngu til loftlína eða hvort jarðstrengir falli einnig þar undir. Afmörkun „hálendisins“ kann einnig að vera opið fyrir túlkun. Líklega er hér vísað til svæðis innan svonefndrar miðhálendislínu, sem ekki hefur lengur lagagildi en er þó sérstakt viðfangsefni í landsskipulagsstefnu, en tilefni er þá til að skýra nánar að um það svæði sé að ræða. Einnig er tilefni til að benda á að í umræðu um miðhálendi Íslands er oft einnig talað um jaðarsvæði miðhálendisins.

Einnig tekur sambandið undir það sem fram kemur í umsögn Eypings um tillöguna að skýra verður mun betur hvað átt er við með 9. tölulið tillögunnar, sem snýr að stjórnsýslu sveitarfélaga og getur falið í sér skerðingu á skipulagsvaldi þeirra:

- Þegar framkvæmd í flutningskerfinu tekur til fleiri en eins sveitarfélags skal tryggja að ákvarðanir um einstaka jarðstrengskafla, þegar það á við, byggist á heildstæðu mati á þeim hluta flutningskerfisins þar sem lengd jarðstrengskafla er háð takmörkunum og innbyrðis háð. Í slíkum tilvikum skal miða að því að jarðstrengskaflar séu nýttir á þeim svæðum þar sem jarðstrengur hefur í för með sér mestan ávinning umfram loftlínu.

Varðandi þennan lið hljóta sveitarfélögin m.a. að kalla eftir skýrum svörum um hver meti á hvaða svæðum jarðstrengur hefur í för með sér mestan ávinning umfram loftlínu og þá jafnframt hvernig skorið verði úr ágreiningi ef sveitarstjórnir eru ósammála því mati. Í því

samhengi er mikilvægt að hafa í huga, líkt og bent er á í umsögn Eypings, að lengd jarðstrengskafla á hverri línuleið er takmörkunum háð, en af skýringum við tillöguna á bls. 7 má ráða að ráðuneytið er meðvitað um þessa stöðu.

Rétt er hins vegar að taka fram að sambandið telur á þessu stigi ekki ástæðu til þess að leggjast gegn áformum um aukna samvinnu og samræmingu yfir sveitarfélagamörk. Ástæða er til þess að ætla að slík samvinna geti orðið till þess að bæta ákvarðanir um veitingu leyfa til lagningar raflína og væntanlega einnig skapa betri sátt um þær ákvarðanir.

Ætla verður að útfæra þurfi þetta stefnumið í 9. tölulið nánar með laga- og reglugerðarbreytingum og er áréttað að þörf er á að eiga samráð við Samband Íslenskra sveitarfélaga um þá útfærslu. Jafnframt er mikilvægt að við útfærsluna verði horft til ákvæðis 4. tl. 3. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 138/2011: afskipti annarra stjórnvalda af málefnum sveitarfélaga taki ávallt mið af sjálfstjórn sveitarfélaga samkvæmt stjórnarskrá og sáttmála Evrópuráðsins um sjálfstjórn sveitarfélaga.

Lokaorð

Fulltrúar sambandsins hvetja atvinnuveganefnd til þess að taka fullt tillit til sjónarmiða sveitarfélaga og samtaka þeirra við meðferð málsins og væntir sambandið þess að fá tækifæri til þess að eiga skoðanaskipti við nefndina um þetta mikilvæga mál.

Virðingarfyllst

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri